

Uusi sarja alkaa: osa 1/4

Askelmerkkejä avoimuuteen

Adoptiosta puhuminen kotimaan adoptioperheissä

Perheen vuorovaikutuksellisella avoimuudella tarkoitetaan, että vanhemmat juttelevat adoptiosta lapsensa kanssa. Mitä kertominen edellyttää aikuiselta ja miksi se on lapsen kannalta niin tärkeää? ▶

Kotimaasta adoptoitu lapsi sulautuu yleensä helpommin muun väestön joukkoon kuin useimmat kansainvälisesti adoptoidut lapset. Kotimaan adoptio ei välttämättä tule esille ympäristön reaktioiden tai lapsen oman ihmettelyn kautta. Sosiaalityöntekijä **Heli Reinikaisen** mielestä näissä tapauksissa vanhemmilla on ennististä suurempi vastuu puhua adoptioasioista lapsen kanssa. ”Se on adoptiovanhemmuuden merkittävin tehtävä”, Reinikainen linjaa.

Reinikainen rohkaisee puhumaan adoptiosta jo vauvalle: ”Tällöin saa rauhassa etsiskellä itselle sopivia sanoja ja puhumisen tapoja”. Samalla aikuinen tulee sinuiksi ja siten varmemmaksi adoption ja lapsen taustaan liittyvien asioiden kanssa. Jos lapsi tulee perheeseen vanhempana, on kertomisen lähtökohta erilainen. Lapselle on ehtinyt muodostua omakohtaisia mielikuvia elämästä syntymäperheessä tai sijaiskodissa. Lapsella saattaa myös olla yhteys biologiseen perheeseen tai sukuun. Silloin puhumisen tukena toimivat lapsen muistot, kokemukset ja ihmissuhteet.

Adoptiosta puhumisen periaatteita

Adoption käsittely on vuoropuhelua lapsen ja aikuisen kesken eli lapsen kanssa puhumista, lapselle puhumisen sijaan. Adoptiosta keskustelu on prosessi. Se ei ole kertaluonteinen ilmoitusasia, vaan aiheeseen täytyy palata aina uudelleen. Tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään taustaansa ja adoption merkityksiä. Adoptiosta tulee keskustella hieman eri tavoin ja eri sanoin lapsen eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Loogisen ajattelun kehittyessä lapsi kaipaa hiljalleen lisää tietoa ja yksityiskohtia adoptiotarinasta. Pääasia on olla rehellinen ja puhua lapselle totta.

Reinikaisen kollega **Päivi Partanen** näkee lapsen kysymysten, kommenttien ja reaktioiden antavan vanhemmille vihjeitä, mitä lapsi ajattelee ja kuinka hän hahmottaa adoptioasian. Vanhemman tulee huomioida

lapsen kehitystaso vastaamalla siihen, mitä lapsi kysyy. Jos aikuinen hämmentyy kysymyksistä, saattaa lapsi tulkita sen torjumiseksi. ”Lapselle on välityttävä selkeästi, että adoptiosta on lupa puhua, eikä siinä ole mitään kummallista”, Partanen alleviivaa.

Adoptiovanhemmilta aiheen käsittely edellyttää sensitiivisyyttä, avoimuutta, empaattisuutta ja ymmärrystä. Vanhempien on tärkeää oppia tunnistamaan ja sanoittamaan sekä omia että lapsen tunteita. ”Pienetkin lapset voivat löytää vanhemmistaan kipeitä kohtia. Aikuisen kannattaa harrastaa riittävää itsetutkiskelua, jotta hän tunnistaa kipupisteet ja pystyy työstämään niitä”, Reinikainen huomauttaa.

Adoption käsittely on vuoropuhelua lapsen ja aikuisen kesken. Aiheeseen täytyy palata aina uudelleen.

Aikuisen vastuulla on tuoda adoptioasioita esille. Reinikainen ehdottaa, että välillä vanhemman kannattaa ilmaista olevansa valmis juttelemaan. Lasta ei kuitenkaan pidä pakottaa keskusteluun. Partanen ja Reinikainen kehottavat vanhempia ottamaan adoption puheeksi lapsen kuullen ja samalla havainnoimaan, kuinka lapsi suhtautuu aiheeseen. Myös lapselta tulevia vihjeitä otollisesta keskusteluhetkestä kannattaa kuulostella.

Lapsen taustan kunnioitus

Lapsen biologisen taustan hyväksyminen

ja kunnioittava suhtautuminen syntymävanhempia ja -sukua kohtaan on samalla lapsen hyväksymistä ja kunnioittamista. Reinikaisen mukaan adoptiovanhempien tulisi pyrkiä ymmärtämään syntymävanhempien tilannetta ja syitä, jotka johtivat lapsesta luopumiseen. Silloin aikuinen kykenee paremmin selittämään asian lapselle ja tukemaan häntä.

Jos lapsen taustassa on hyvin vaikeita asioita, saattaa vanhemmille tulla tarve suojata lasta tiedolta. ”Olen kuullut aikuisilta adoptoiduilta, että heille on arvokasta saada tieto taustastaan, oli se miten rankka tahansa. Kun tietää, niin asiaa voi alkaa työstämään”, Partanen valottaa. Partanen kuitenkin korostaa, että mitä vaikeammasa asiasta on kyse, sitä enemmän lapsi tarvitsee asian käsittelyyn aikuisen apua. Mikäli tieto tuntuu vanhemmasta liian vaikealta, tuen hakeminen asian läpikäymiseksi on tarpeen.

Reinikainen ja Partanen toteavat yhteen ääneen, kuinka tärkeää on kertoa lapselle, ettei syntymävanhemman luopumis päätös johdu lapsesta. Taustalla on aina biologisen vanhemman oma elämäntilanne. Usein tieto helpottaa lapsen oloa ja poistaa turhia fantasiaita tai spekulatioita. Vanhempien aktiivisuus lapsen taustan selvittämisessä on yksi osa perheen sisäistä avoimuutta. Reinikainen ja Partanen kannustavat perheitä hakeutumaan jälkipalveluun juuri silloin, kun lapsella tai nuorella on tarve saada lisätietoja taustastaan.

Joskus, lapsen toiveista huolimatta, biologinen vanhempi tai sukulainen ei vastaa yhteydenotto pyyntöihin. ”Adoptiovanhemmat voivat silloin yhdessä lapsen kanssa miettiä ja pohdiskella vaihtoehtoisia syitä siihen, miksi syntymävanhempi ei pysty olemaan yhteydessä”, opastaa Reinikainen asian käsittelyssä. ”Aikuinen voi sanoa lapselle, että sinä olet nyt pettynyt ja minäkin olen sinun puolestasi. Onpa tämä harmillista, mutta mietitään, voitaisiinko yrittää

Tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään taustaansa ja adoption merkityksiä.

siaan: ”Hienoa, että sinä kuitenkin olet kiinnostunut.”

Välineitä adoption käsittelyyn

Vanhempien kokoama valokuva-albumi tai kirja lapsen elämäntarinasta helpottaa adoptiosta keskustelua. ”Vaikkei lapsi osaisi puhua, voi osoitella ja katsella. Siitä on helppo aloittaa”, Partanen mainitsee. Reinikainen kannustaa käyttämään myös lastenkirjoja puhumisen tukena. Kotimaan adoptiosta lastenkirjallisuutta ei ole, mutta kansainvälisestä adoptiosta kirjoja löytyy runsaasti, samoin erilaisuudesta. ”On erilaisia perheitä ja adoptioperhe on yksi siellä erilaisuuden joukossa”, Partanen kuvailee. Myös monet tv-ohjelmat antavat oivallisia aineksia vanhempien ja lapsen yhteisille keskusteluille.

Jos adoptio- ja syntymäperheen välillä säilyy jonkinlainen yhteys, tarjoaa se mahdollisuuksia adoption käsittelyyn lapsen kanssa. Reinikainen muistuttaa, että sijaisperheestä muodostuu monille lapsille tärkeä linkki lapsuuden varhaisvaiheisiin. Lapselle on merkityksellistä tietää, kuka häntä hoivasi ja rakasti ennen adoptioperhettä. Hoitoperheeltä

adoptiovanhemmat saavat arvokasta tietoa puhumisen tueksi.

Parhaimmillaan myös adoptioperheiden vertaistapaamiset edistävät avoimuutta ja vanhempien kykyä käsitellä adoptiota. Samalla lapsi saa tilaisuuden tavata toisia adoptoituja lapsia. Mahdollisten sisarusten tuleminen perheeseen nostaa sekin adoptioon luonnollisella tavalla puheeksi.

Yhtä oikeaa tapaa käsitellä adoptiota ei ole olemassa, vaan jokainen perhe saa luoda omat itselle mieluiset tavat. Aikuisten on lupa harjoitella, yrittää ja erehtyäkin. Pääasia on, että vanhemmilta löytyy halua puhua ja kuunnella sekä kykyä asettua lapsen tasolle pohdiskelemaan erilaisia näkökulmia. ♦

Adoptiosta puhuminen kotimaan adoptioperheissä -juttusarja jatkuu. Lue perheiden kokemuksista:

♦ 4/2013 *Varhaislapsuus ja leikki-ikä:*

Rakkautta, läheisyyttä ja adoptiopuheen harjoittelua

♦ 1/2014 *Alakouluikä: Tietoa, hyväksyntää ja uusia oivalluksia*

JUTUN ASiantuntijat

Heli Reinikainen ja Päivi Partanen ovat kokeneita, adoptiotyötä tekeviä sosiaalityöntekijöitä. He toimivat myös projektityöntekijöinä kotimaista adoptiota kehittävässä Kohtaaminen-hankkeessa (Pelastakaa Lapset ry 2010-2013).

TAUSTAMATERIAALIA

Brodzinsky, D. M. 2011. *Children's Understanding of Adoption: Developmental and Clinical Implications*. Professional Psychology: Research and Practice 42 (2), 200-207.

Russell, B. 2000. *Talking to Kids about Adoption*. Adoptive Families.

<http://www.adoptivefamilies.com/articles.php?aid=173>

Heli Reinikainen

Päivi Partanen

Lapsella on oikeus tietää adoptiosta

Adoptiovanhemmat saattavat pelätä, että lapsen biologisen taustan käsittely uhkaa heidän asemaansa lapsen vanhempina. Sosiaalityöntekijä Päivi Partasen havainnot kuitenkin osoittavat, että tavallisesti aikuiset adoptoidut kokevat avoimuuden lasta ja adoptiovanhempia yhteen nivovana voimana: ”Lapsi hyötyy siitä, että perheessä käsitellään adoptioasioita. Lapsen psykologinen kiinnittyminen perheeseen on sitä kautta vahvempaa.”

Lapsen molemmat juuret sekä syntymä- että adoptioperheessä ovat osa hänen elämäntarinaansa. Tutkimusten mukaan identiteetin positiivinen rakentuminen edellyttää tietoa omasta alkuperästä. Valokuvien ja pienten tiedonmurusten merkityksellisyys nousee adoptoitujen kertomuksista esiin yhä uudelleen. ”Mitä enemmän on faktaa, sitä vähemmän on mielikuvia”, Reinikainen toteaa.

Partasen mukaan adoptiosta kuuleminen vasta vanhempina on adoptoidulle liki poikkeuksetta pettymys ja identiteetin kehitystä mullistava kokemus. Niin merkittävän asian salaaminen voi horjuttaa luottamusta adoptiovanhempia kohtaan. Adoptoitu saattaa kokea itsensä turvattomaksi ja biologisen taustansa arvottomaksi tai hävettäväksi. Reinikaisen mukaan merkityksellistä on tapa, jolla vanhemmat asiasta kertovat. Vanhemmat ehkä tarvitsevat ulkopuolista tukea käsitelläkseen adoptioasian ensin itse. Kertomistilanteessa kannattaa perustella, miksi puhuu asiasta vasta nyt. Adoptoidulle tulisi välittyä tunne, että vanhempi pitää arvokkaana ja tärkeänä hänen oikeuttaan kuulla adoptiosta.

Adoptio herättää lapsessa luonnollisesti monenlaisia tunteita ja ajatuksia. Asian avoin käsittely perheessä tekee kuitenkin Partasen kuvaileman tavoitteen mahdolliseksi: ”Adoptiosta tulee osa ihmisen elämää. Se ei ole mikään iso juttu tai salattu asia. Se on vain osa elämää.”